

EK – 26

**SANAYİLEŞMENİN ÜLKE SATHINA
YAYILMASI**

67 VİLAYETTE SANAYİLEŞME

DİE Yayını No 1352

Renkli kapak

EK – 26A

İLLER

İMALAT SANAYİ “BÜYÜK İŞYERİ” SAYILARI VE BİLGİLERİ

1949 SONU İTİBARI İLE İŞYERİ SAYISI

1 – ADANA.....		35 – İZMİR.....	
2 – ADIYAMAN.....	0	36 – KARS.....	2
3 – AFYON.....	2	37 – KASTAMONU.....	3
4 – AĞRI.....	0	38 – KAYSERİ.....	11
5 – AMASYA.....	4	39 – KIRKLARELİ.....	2
6 – ANKARA.....		40 – KIRŞEHİR.....	1
7 – ANTALYA.....	4	41 – KOCAELİ.....	8
8 – ARTVİN.....	1	42 – KONYA.....	5
9 – AYDIN.....	17	43 – KÜTAHYA.....	6
10 – BALIKESİR.....	28	44 – MALATYA.....	4
11 – BİLECİK.....	0	45 – MANİSA.....	16
12 – BİNGÖL.....	0	46 – MARAŞ.....	2
13 – BİTLİS.....	3	47 – MARDİN.....	?
14 – BOLU.....	4	48 – MUĞLA.....	1
15 – BURDUR.....	1	49 – MUŞ.....	0
16 – BURSA.....	53	50 – NEVŞEHİR.....	1
17 – ÇANAKKALE.....	5	51 – NİĞDE.....	1
18 – ÇANKIRI.....	4	52 – ORDU.....	7
19 – ÇORUM.....	3	53 – RİZE.....	2
20 – DENİZLİ.....	4	54 – SAKARYA.....	10
21 – DİYARBAKIR.....	3	55 – SAMSUN.....	17
22 – EDİRNE.....	2	56 – SİİRT.....	0
23 – ELAZIĞ.....	4	57 – SİNOP.....	1
24 – ERZİNCAN.....	0	58 – SİVAS.....	5
25 – ERZURUM.....	3	59 – TEKİRDAĞ.....	2
26 – ESKİŞEHİR.....	15	60 – TOKAT.....	4
27 – GAZİANTEP.....	11	61 – TRABZON.....	6
28 – GİRESUN.....	4	62 – TUNCELİ.....	0
29 – GÜMÜŞHANE.....	?	63 – URFA.....	?
30 – HAKKARİ.....	?	64 – UŞAK.....	3
31 – HATAY.....	7	65 – VAN.....	?
32 – ISPARTA.....	4	66 – YOZGAT.....	0
33 – İÇEL.....	13	67 – ZONGULDAK.....	16
34 – İSTANBUL.....	321	TOPLAM.....	71

1950-1963 DÖNEMİNDE KURULAN İŞYERİ SAYISI

1 – ADANA.....	35 – İZMİR.....
2 – ADIYAMAN.....1	36 – KARS.....1
3 – AFYON.....15	37 – KASTAMONU.....5
4 – AĞRI.....0	38 – KAYSERİ.....30
5 – AMASYA.....11	39 – KIRKLARELİ.....5
6 – ANKARA.....	40 – KIRŞEHİR.....2
7 – ANTALYA.....7	41 – KOCAELİ.....20
8 – ARTVİN.....0	42 – KONYA.....43
9 – AYDIN.....39	43 – KÜTAHYA.....12
10 – BALIKESİR.....35	44 – MALATYA.....
11 – BİLECİK.....7	45 – MANİSA.....27
12 – BİNGÖL.....	46 – MARAŞ.....4
13 – BİTLİS.....0	47 – MARDİN.....
14 – BOLU.....12	48 – MUĞLA.....9
15 – BURDUR.....3	49 – MUŞ.....0
16 – BURSA.....149	50 – NEVŞEHİR.....3
17 – ÇANAKKALE.....5	51 – NİĞDE.....2
18 – ÇANKIRI.....1	52 – ORDU.....23
19 – ÇORUM.....9	53 – RİZE.....4
20 – DENİZLİ.....15	54 – SAKARYA.....17
21 – DİYARBAKIR.....3	55 – SAMSUN.....18
22 – EDİRNE.....5	56 – SİİRT.....3
23 – ELAZIĞ.....6	57 – SİNOP.....4
24 – ERZİNCAN.....5	58 – SİVAS.....6
25 – ERZURUM.....15	59 – TEKİRDAĞ.....10
26 – ESKİŞEHİR.....32	60 – TOKAT.....15
27 – GAZİANTEP.....30	61 – TRABZON.....16
28 – GİRESUN.....8	62 – TUNCELİ.....0
29 – GÜMÜŞHANE.....0	63 – URFA.....
30 – HAKKARİ.....0	64 – UŞAK.....24
31 – HATAY.....20	65 – VAN.....0
32 – ISPARTA.....18	66 – YOZGAT.....4
33 – İÇEL.....26	67 – ZONGULDAK.....39
34 – İSTANBUL.....884	TOPLAM.....1 907

1963 SONU İTİBARI İLE İŞYERİ SAYISI

1 – ADANA.....	85	35 – İZMİR.....	220
2 – ADIYAMAN.....	0	36 – KARS.....	3
3 – AFYON.....	17	37 – KASTAMONU.....	8
4 – AĞRI.....	0	38 – KAYSERİ.....	41
5 – AMASYA.....	15	39 – KIRKLARELİ.....	8
6 – ANKARA.....	183	40 – KIRŞEHİR.....	3
7 – ANTALYA.....	11	41 – KOCAELİ.....	21
8 – ARTVİN.....	?	42 – KONYA.....	49
9 – AYDIN.....	61	43 – KÜTAHYA.....	20
10 – BALIKESİR.....	78	44 – MALATYA.....	10
11 – BİLECİK.....	7	45 – MANİSA.....	44
12 – BİNGÖL.....	0	46 – MARAŞ.....	6
13 – BİTLİS.....	3	47 – MARDİN.....	?
14 – BOLU.....	16	48 – MUĞLA.....	10
15 – BURDUR.....	4	49 – MUŞ.....	0
16 – BURSA.....	217	50 – NEVŞEHİR.....	3
17 – ÇANAKKALE.....	10	51 – NİĞDE.....	3
18 – ÇANKIRI.....	5	52 – ORDU.....	31
19 – ÇORUM.....	13	53 – RİZE.....	6
20 – DENİZLİ.....	22	54 – SAKARYA.....	31
21 – DİYARBAKIR.....	6	55 – SAMSUN.....	38
22 – EDİRNE.....	10	56 – SİİRT.....	3
23 – ELAZIĞ.....	10	57 – SİNOP.....	5
24 – ERZİNCAN.....	5	58 – SİVAS.....	11
25 – ERZURUM.....	18	59 – TEKİRDAĞ.....	13
26 – ESKİŞEHİR.....	49	60 – TOKAT.....	19
27 – GAZİANTEP.....	43	61 – TRABZON.....	23
28 – GİRESUN.....	13	62 – TUNCELİ.....	0
29 – GÜMÜŞHANE.....	0	63 – URFA.....	?
30 – HAKKARİ.....	0	64 – UŞAK.....	28
31 – HATAY.....	27	65 – VAN.....	?
32 – ISPARTA.....	23	66 – YOZGAT.....	4
33 – İÇEL.....	39	67 – ZONGULDAK.....	60
34 – İSTANBUL.....	1 293	TOPLAM.....	3 012

EK – 26B**BÜYÜK İLLER****1 – ADANA****İMALAT SANAYİ BÜYÜK İŞYERİ SAYILARI**

1940 ÖNCESİ	11
1940-49 DÖNEMİ	15
1950 ÖNCESİ	26
1950-59 DÖNEMİ	42
1960-63 DÖNEMİ	15

1963 SONU TOPLAMI	83
-------------------	----

GIDA	15
İÇKİ	2
DOKUMA	43
ORMAN ÜRÜNLERİ	3
MOBİLYA	
MATBAA	8
LASTİK	
KİMYA	2
ÇİMENTO	
TOPRAK	
KİREÇ- ALÇI	
METAL	
MAKİNE	3
ELEKTRİK MAKİNELERİ	1
DİĞER	1-1-4- 2-1

İlk sanayi kuruluşu Tirpani kardeşlerin
çırçırılama ve pres işletmesi ile un değirmeni

1855. Daha sonra (1869) iplik ve dokuma ünitesi kuruluyor. Bu tesis daha sonra önce Ziraat Bankası (1927) ve Sümerbank (????) tarafından satın alınıyor.

1906 yılında Kozmas Simyanoğlu ailesi daha büyük bir dokuma tesisi kuruyor. Bu tesisin Milli Mensucat T.A.Ş. olarak Nuh Naci Yazgan ve ortaklarına devir öyküsünü Sadun Tanju'nun "Hacı Ömer" başlıklı kitabından alıntılıyorum:

BAYAR ÜSLUBU İLE OTUZLU YILLARDA ÖZELLEŞTİRME ¹

Celâl bey: (Ekonomi Bakanı Bayar)

"Buyurun Nuh Naci (Yazgan) bey" diye ayağa kalktı. Misafirine yer gösterdi. Hâl hatır sordu.

"Sizin gibi dinamik arkadaşları Meclis bünyesinde tutamıyoruz" dedi.

Savaş sonrası Meclise Kayseriden milletvekili olarak gelen Nuh Naci bir süre önce istifa ederek ayrılmıştı.

Nuh Naci güldü.

"Valla beyefendi, bizim gibi uğraşıp didinmeğe alışmış insanlar için bu çene çalma işi biraz yavan geliyor" dedi.

Celâl bey:

"İşte ben de bunun için çağırdım sizi, tam da size göre bir işimiz var" diyerek misafirine sigara uzattı.

Nuh Naci Sivas Kongresine Kayseri delegesi olarak katılmış, Kurtuluş Savaşı yıllarında da çok yardımları görülmüş, Mustafa Kemal Paşanın güvenini ve sevgisini kazanmış acar bir Anadolu tüccarıydı. Kırk yaşlarında, geniş omuzlu, Enveriye bıyıklı, bir delikanlı kadar çevik ve gösterişli, kabadayı haliyle efendiliği çok iyi uyuşmuş okur yazar bir insandı.

"Hayır ola beyefendi?" dedi Nuh Naci.

Meraklanmıştı.

"Biliyorsunuz" dedi Celâl bey, "şu sıralar savaş günlerinden daha çok gayrete, çalışmaya, bilgiye, fedakârlığa ihtiyacımız var."

Nuh Naci lâfın gerisinin gelmesini bekledi.

¹ "Hacıömer" – Sadun Tanju

"Canımızı sıkan işlerden biri de çalıştırılmayan, Ermeni ve Rumlardan devlete intikal etmiş bulunan fabrikalar" diye konuya girdi Celâl bey ve konuşmasını sürdürdü:

"Önce denedik. Devlet olarak bunları faal hale getirebilir miyiz dedik. Sizin de bildiğiniz teşebbüslerimiz oldu. Başaramadık. Devletin o kadar çeşitli alanda işi başından aşkın ki, hepsine birden yetişmek zor. Yeni teşkilâtlanan bir idareyiz. Yardıma ihtiyacımız var. Hele ekonomik konularda daha çok yardıma ihtiyacımız var."

"Estağfurullah beyefendi" dedi Nuh Naci.

"Evet, evet, gerçekten öyle" diye devam etti Celâl bey. "Bu fabrikalar düne kadar çalışıyorlardı ve mal üretiliyorlardı. Şimdi biz de hepsini çalıştırıp ekonomik hayata sokmağa mecburuz. Sanki çalıştırmakta acizmişiz, beceremiyormuşuz gibi bir durum hasıl oldu, Gazi ve hepimiz bundan rahatsızız."

"Bakalım lâf nereye gelecek" dedi içinden Nuh Naci.

Celâl bey elini misafirin dizine koydu.

"Böyle meselelerde bir fikir birliğine varmak ve tatbikine geçmek kolay olmuyor, siz de içimizdeydiniz bunları bilirsiniz?" dedi. Kahvesinden bir yudum aldı.

"Ama bu kez bir şans oldu. Mustafa Abdülhâlik bey Maliye Bakanlığına getirildi. Maltadan dönüşünde ben onu İktisat Bakanlığım sırasında müşavir olarak yanıma almıştım. Böylece yakından tanıma ve değerlerini görme fırsatım oldu. Birbirimizi sevdik. Şimdi Maliye Bakanı olunca, eski hukukumuz binaen Abdülhâlik bey de benden yardım istedi. En büyük derdi de Rum ve Ermenilerden kalan fabrikalar. Karşılıklı çare ararken aklıma siz geldiniz."

"Elimden bir şey gelirse memnuniyetle beyefendi" dedi Nuh Naci.

"Elinizden geleceğini çok iyi biliyorum. Savaş günlerinde elinizden pek çok şey geldi. İş bilir, iş koparır bir insan olduğunuzu hepimiz gördük."

"Hakire gereğinden fazla iltifat ediyorsunuz beyefendi" diye tevazu gösterdi Nuh Naci. Tam bir Osmanlı efendisi idi.

"Bir kahve daha içer misiniz?" diye sordu Celâl Bey.

Nuh Naci teşekkür etti. İstemiyordu. Sabırsızlıkla kendisinden beklenen hizmeti öğrenmek ihtiyacındaydı.

Celâl bey devam etti.

"Maliye Bakanı ile görüşüp anlaştık. Ben şimdi biliyorsunuz, daha fazla İş Bankası ile meşgulüm. İkimiz de ekonomik ve mali meselelere biraz daha pratik yönden yaklaşma çabaları içindeyiz. Abdülhâlik beyle tam bir fikir birliği halindeyiz. Pratik bir çözüm olarak ikimizin de aklına şu geldi. Bu fabrikalardan işimize yarayabilecek bir ikisi Adanada. Adananın yerli ahali böyle konularda pek hevesli değil. Toprağa bağlı işlerin dışında harekete geçirilebilmeleri hiç de kolay olmuyor. Bir iki deneme başarısız kaldı. Sınai işleri orada hep gayrimüslimler görmüş, böyle alışmışlar, yadırgıyorlar. Oysa, dedik ki, Kayserililer hiç onlara benzemez. Ben sizi tanıyorum. Sümerbank çalışmaları sırasında başka Kayserilileri de tanıdım. Siz yaparsınız."

Nuh Naci susuyordu.

“Yaparsınız değil mi Nuh Naci bey?”

Celâl bey misafirinin gözlerinin içine bakıyordu.

“Valla, bilmem ki beyefendi...”

“Düşündük ki, Maliye Bakanlığı kolaylık gösterebilir. Siz gidin fabrikayı teslim alın. Çalıştırın. Ne imkânlar sağlıyor görün. Sizin için uygun olabilecek şartlar nedir, araştırın. Sonra karşı karşıya geçelim, uzun vade içinde bu fabrikaların mülkiyetini de devredelim. Hem memleket kazansın hem siz kazanın, hem de halk sıkıntısını çektiği bir mala kavuşsun.”

“Her halde yapabilirim” dedi Nuh Naci.

Celâl bey memnun oldu.

“Gidin dostum. Adanaya gidin. Güvendiğiniz insanları da etrafınıza toplayın. Başka Kayserilileri de götürün. Devlet size imkânlar gösteriyor, yardım vaat ediyor. İşlemeyen çarkları döndürün.”

Sonra, daha ciddi bir tonla konuşmağa başladı.

“Şunu biliniz ki Nuh Naci bey, Ulusal Savaş bitmemiştir. Şimdi yeni başlıyor. Çalışmalarınız, cephede siperde çarpışan askerin fedakârlığı ve kahramanlığı ölçüsünde değer taşıyacaktır.”

Alber Dişab’la Corç Lütfullah acentanın önünde gölgeleğe oturmuşlar, kahve içiyorlardı.

Alber Dişab:

“Buyurun ağalar, bir kahvemizi içmez misiniz?” diye Nuh Naci ile Nuri ağayı yoldan çevirdi.

Corç Lütfullah:

“Hayırlısı olsun, fabrikayı almışsınız, çok sevindik” dedi.

“Soktuk başımızı bir derde bakalım” dedi gülerek Nuh Naci.

Buyur edilen iskemlelere oturdular.

“Serinmiş burası” dedi Nuri ağa.

Alber Dişab da hayırlar diledi. “Çok memnun olduk duyunca” dedi.

Nuh Naci bir şekeri az kahve ısmarlarken şapkasını çıkarıp mendiliyle alnını sildi.

“Ankaradan başımıza saldıılar” dedi, “Celâl bey de üstelleyince kıramadım.” Nuri ağa:

“Bakalım nasıl çıkacağız altından” dedi. “Yabancı olduğumuz bir iş.”

Alber Diyab başını sallayarak güldü:

“Çıkarsınız... Çıkarsınız... Sizin için iş olsun da...” dedi.

“Ya herrü ya merrü” diyerek kalın kalın güldü Nuri ağa.

“Valla, dedi Corç Lûtfullah, Simyanoğlu fabrikasını öyle metrûk bırakmak günahdır. Ankaradakiler iyi düşünmüşdürler. İnsan tarla aldı mı içine, motör aldı mı kışına oturmalı. Fabrikayı çalıştıran ona sahip olacak, işin başında duracak. Öyle uzaktan olmuyor bu işler. Kimin aklına gelmişse bu formül, iyi bulmuşlar. Bir taraftan çalıştırır, bir taraftan ödersiniz. Hükümet de sıkıştırmadıktan sonra...”

“O bakımdan çok kolaylık vaat ettiler doğrusu” dedi Nuh Naci:

“Şöyle bir gezip gördük her şeyi. Durum fena değil. Celâl beyin desteği de bize cesaret verdi. Sen tanıdığın Kayserililerle bu işi yoluna korsun dedi bana. Tıkır tıkır işleyecek bir fabrikanın böyle bir zamanda boş yatması memleket severlik değil dedi. Kolları sıvayıp daldık içine bakalım.”

“Seyit ağa ile Mustafa ağayı da almışsınız aranızda duyduğumuza göre” dedi Corç Lûtfullah.

Kolay kolay gülmeyen Alber Diyab gevrek bir kahkaha attı:

“Desenize Kayseri takımı eksiksiz tamam...”

“Adanalılar gibi sitemli konuşuyon” dedi... Nuri ağa, gülerek.

“Yemeyenin malını yerler” dedi Alber Diyab.

Nuh Naci kızar gibi yaptı:

“Aman duyan muyan olur, başımıza iş sarma Alber efendi,” dedi. “Bizim kimsenin malını yediğimiz mediğimiz yok. Kimse çıkmamış ortaya. Fabrika öyle ortada kalmış eşek ölüsü gibi. Milletin beze ipliğe ihtiyacı var şu dar zamanda dediler, bizi ortaya saldılar, aman gözünü seveyim, fena mı ettik?”

“Fena olur mu” dedi Alber Diyab ciddileşerek, “elimizden bir yardım gelirse...”

“Ne demek kardaşım, sizin yardımınız olmadan olur mu bu işler” dedi Nuri ağa.

Corç Lûtfullah da destekledi:

“Elimizden geleni esirgemeyiz şükür” dedi.

“Bilmem mi!” dedi Nuh Naci.

Rumlar ve Ermeniler çekildikten sonra, 1920’lerde Adana piyasasında Lübnanlı hıristiyan Arapların ağırlığı artmıştı. Corç Lûtfullah da Alber Diyab da Lübnanlı Katolik hıristiyan iş adamlarıydı. İhracat işleriyle uğraşırlar, acentalık yaparlar, dil de bildikleri için Adanalı müslüman tüccarların eli ayağı gibi iş görürlerdi. Corç Lûtfullah o sıralar Adana pamuk piyasasının kralı sayılırdı. Londra pamuk borsasını bir o takip eder, telgraflar çeker telgraflar alır, büyük çiftçilere ve tüccarlara dünya fiyatlarını bildirerek piyasayı elinde tutardı. İtibarı

yüksekti. Adananın dünya ile ilişkisini kuran adam olarak en başta Corç Lûtfullah bilinirdi. Bunun domuzuna farkında olan hıristiyan Arap, son derece mağrur davranır, öyle herkese yüz vermezdi. Ama iyi adamdı. Dürüsttü. İşi düşeni boş çevirmezdi. O soğuk tavırların arkasında iyi bir yüreği olduğu bilinirdi.

Alber Diyab ise hem pamuk ihracaatı ile uğraşır hem de otomobil, traktör, makine yedekparça satardı. Birçok yabancı firmanın temsilcisiydi. O günlerde bütün Türkiye’de motörlü araçların sayısı 7 – 8 bini geçmezdi. Adanada da, yabancıların heveslendirmeleriyle tarımda bazı buharlı mekineleri kullanan, toprağın bir kısmını traktörle süren, Avrupalılığı belli olsun diye otomobil satın alan büyük toprak sahipleri, zengin aileler yok değildi. Alber Diyab onların ihtiyaçlarını karşılayan işbilir bir tüccar olarak itibar görürdü. Bekâr yaşardı. Muhafazakâr, son derece kurallara bağlı, tutumlu, mazbut yaşayışlı bir hıristiyandı. Adanalılar tarihin çok eski zamanlarından beri dinler, ırklar, soylar karışımı bir yaşayışı benimsediklerinden, sadece önem verdikleri değer yargılarıyla insanları tartarlar, hıristiyanmış müslümanmış ayırımı yapmazlardı. Bu iki Lübnanlı da kişilikleriyle saygı uyandıran hıristiyanlardı.

Alber Diyab:

“Size fabrika alım işlerinde, pamuk borsasında ve piyasa izlemede becerikli, çalışkan, güvenilir bir adam lâzım” dedi.

“Bize daha neler lâzım...” dedi Nuh Naci, başını sallayarak.

“Böyle bir adamım var demek mi istiyon?” diye sordu Nuri ağa.

“Bana kalırsa tam size göre, üstelik de Kayserili, daha sizin takımdan sayılmaz ama kan kırmızı” diye güldü Alber Diyab.

“Bildim kimi dediğini” dedi Nuri ağa.

Alber Diyab keyiflendi. “Bilirsin ya, herif ateş gibi, elbette bilirsin”

“Hacı Ömeri diyon” dedi Nuri ağa. “Tam işinize yarayacak bir adam” dedi Alber Diyab.

1970 yılında Adana’da aralarında Bossa ve güney S anayi gibi büyükler de olmak üzere 9 dokuma fabrikası var. Toplam 300 bin iş. Toplam tezgah 3600. Sentetik elyaf fabrikası (SA-SA) kurulmuş. Toroslar margarin üretiyor.

Üç lastik kaplama tesisi. 931 madeni eşya ve makine üreticisi kuruluş. Atermit ve Kiltoprak başta olmak üzere inşaat malzemeleri üreten kuruluşlar. Vantilatör gibi elektrikli makine üreticileri.

1973 yıllığında “Adana ve komşu illerde küçük sanayi sitelerine *şiddetle* ihtiyaç vardır” şeklinde bir tespit var. Organize Sanayi Bölgesi için arsa temini konusunda hazırlıklara başlanmış.

Küçük-orta ve büyük sanayi işyeri sayısı 323. 1964 sayımında büyük işyeri 85 olmuştu.

*

2) ANKARA

İMALAT SANAYİ BÜYÜK İŞYERİ SAYILARI

1940 ÖNCESİ	24
1940-49 DÖNEMİ	17
1950 ÖNCESİ	41
1950-59 DÖNEMİ	83
1960-63 DÖNEMİ	35

1963 SONU TOPLAMI	183
-------------------	-----

GIDA	83
İÇKİ	8
DOKUMA	1
ORMAN ÜRÜNLERİ	1
MOBİLYA	10
MATBAA	20
LASTİK	
KİMYA	4
ÇİMENTO	
TOPRAK	
KİREÇ- ALÇI	
METAL	3
MAKİNE	7
ELEKTRİK MAKİNELERİ	2
DİĞER	8-1-8-

1950 öncesi sadece 41 sanayi kuruluşu olan başkent Ankara'nın 1964 sayımında 183 büyük sanayi işyeri vardır. Bunlardan 24'ünün hangi yıl kurulduğu bilinmemektedir. 1950-63 döneminde kurulduğu kesin olarak bilinen büyük sanayi işyeri sayısı, 41'e ilave, 118 olup, 118/41 oranı % 288 ile gerek Türkiye ortalaması % 246'dan gerekse İzmir (% 154) ve İstanbul'dan (% 264) daha yüksektir.

Başka deyimle başkent Ankara 1950 sonrası Türkiye'de oransal olarak en hızlı sanayileşen kenttir. Ancak ölçek olarak İstanbul-Kocaeli, İzmir daha büyük ölçekli sanayi kuruluşlarına sahiptirler 1965 yılında da bugün de.

Ankara'da 1964 yılında toplam 183 büyük sanayi işyerinin bileşimi:

Gıda Sanayii:	83
İçki Sanayii:	8 (Şarap Fabrikası 7 Adet)
Dokuma Sanayii:	1
Mobilya Sanayii:	10
Matbaacılık:	20
Lastik Mamulleri:	8
Kimya Sanayii:	4
Çimento Fabrikası:	1
Toprak Sanayii:	2
Kireç-Alçı Sanayii:	2
Metal Sanayii:	20
Makine İmalatı:	7
Elektrik Makineleri:	2
Diğer:	15

1964 öncesi kurulmuş ve faaliyetini devam ettiren büyük sanayi işyerleri:

Ankara Çimento Fabrikası: 1928
 Türk Traktör Fabrikası:
 Kavaklıdere Şarapları: 1928
 EGO Havagazı ve Otobüs İşletmeleri Müessesesi: 1930 öncesi
 MKE Kuruluşları Ankara ve Kırıkkale
 Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü
 Et Balık Kurumu
 Türk Tarih Kurumu Basımevi: ?????
 Ajans-Türk Gazetecilik ve Matbaacılık İnşaat Sanayii A.Ş. (1959 öncesi)
 Ankara Un Sanayii A.Ş. ???
 Özkaşıkçı A.Ş. ???
 Yayla Makarnaları ve İrmik Üretimi: İlk kuruluş 1938 Birinci Tevsi: 1958
 NACE Makineleri (İnşaat Makineleri): 1950
 Işık Koll Şti: Baraj Teçhizatı ve Vinç imalatı: 1957
 Erkunt Döküm Koll Şti: 1954
 TOGO Ayakkabıları: 1937
 Polatlı Öz Un Fabrikası: 1938
 Ş. Karaman Demir Çekme Fabrikası: 1964 kuruluş. Toplam 183'e dahil değil.

Çok ısrarlı çabalara rağmen daha fazla işyeri bilgisi sağlayamadık.

3) İZMİR

İMALAT SANAYİ BÜYÜK İŞYERİ SAYILARI

1940 ÖNCESİ	39
1940-49 DÖNEMİ	41
1950 ÖNCESİ	80
1950-59 DÖNEMİ	92
1960-63 DÖNEMİ	31

1963 SONU TOPLAMI	220
-------------------	-----

GIDA	66
İÇKİ	19
DOKUMA	39 -3
ORMAN ÜRÜNLERİ	5-
MOBİLYA	5
MATBAA	1-9

LASTİK	
KİMYA	12
ÇİMENTO	
TOPRAK	
KİREÇ- ALÇI	
METAL	1
MAKİNE	18
ELEKTRİK MAKİNELERİ	2
DİĞER	7-6- 12-9-6

Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın kuruluşu ile ilgili bilgileri

Gayri resmi kuruluşu 1927

21 Aralık 1945 İzmir Bölgesi Sanayi Birliği

1 Aralık 1951 İzmir Sanayi Odası (İstanbul'dan bir yıl önce)

1 Ocak 1954 Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO)

İzmir'de 1965 yılında önemli sanayi kuruluşları:

İPLİK ve DOKUMA FABRİKALARI

Şark Sanayi Kumpanyası A.Ş. 1884. 1895 yılında mensucat fabrikasına dönüşmüş. 1950 sonra teknolojik olarak geri kalmış. 1965 sonrası tasfiye.

İzmir Pamuk Mensucatı T.A.Ş. 1913. Kardeş kuruluş İzmir Yün Mensucat T.A.Ş. 1952 (Ortaklar GIRAUD ailesi + Macit Birsal-Pekcan Göle)

İzmir İplik ve Dokumacılık T.A.Ş. 2 bin iş Şanlı kardeşler. 1940

Kula Mensucat Fabrikası A.Ş. (Çolakzade Kardeşler) 104 bin iş (kamgran iplik) artı 20 bin iş pamuk ipliği ve 600 dokuma tezgahı. 1952

Taç Sanayi A.Ş. 1953

İzmir Basma T.A.Ş. 1954

Aydın Tekstil İplik Dokuma ve Konfeksiyon İşletmeleri A.Ş. (% 99 TARIŞ)
1954

Ege Mensucat T.A.Ş. 1959

Sezak Halıları (İlk Makine halısı) 1954

YAĞ FABRİKALARI

TURYAĞ 1914 – Margarin üretimi 1932 – Yıkama maddesi (Tursil) 1936
1957 yılında Yapı ve Kredi Bankası hissedar oluyor. Daha sonra (1965) Henkel
İngilizlerin hisselerini alarak ortak oluyor.

TARİŞ Pamuk kombinası 1956-59 Margarin üretimi

TARİŞ Zeytinyağı fabrikaları 1952 Yem Fabrikası (YEMTA) 1961

Bağ Yağları A.Ş. 1957

Diğer Gıda Fabrikaları

MAKTAŞ Piyale Makarna Fabrikası 1922

TEKEL Alkol Fabrikası 1926 Rakı ve Şarap

Ulukartal Makarna Fabrikası 1950 Tevsi 1960

Sevilen Şarap A.Ş. 1963

Söke Değirmencilik A.Ş. 1963

Çeşitli Fabrikalar

Şanlı İlaç Sanayi A.Ş. 1948

ETAŞ Endüstriyel T.A.Ş. Palamut hülasası 1952

ÇİMENTAŞ 1953	BETONTAŞ 1955	METAŞ 1956-61
Çimento	beton direk	nervürlü çelik (bkz Ek 17)

Ege Elektrik T.A.Ş. (Osman Kibar ve ortakları) El Makineler 1054

DYO Boya Fabrikaları 1954

Dewilux Boya Fabrikası 1955

FAMERİT Ltd Yer döşemeleri 1956

KARTEKS A.Ş. Oluklu Mukavva ve Yumurta Kabı (Viyol) 1956

ETİTAŞ Trafo (Yabancı sermaye ve TEK) 1957

Demirören Tüp A.Ş. 1962

Alfa İnş Koll Şti Prefabrike yapı elemanları 1962

Göktepe Plastik boru 1962

BMC Kamyon Fabrikası 1964

Ege Dökümcülük Ltd 1964

Söke Çimento 1962 (Üretime geçiş)

4) İSTANBUL

İMALAT SANAYİ BÜYÜK İŞYERİ SAYILARI

1940 ÖNCESİ	165
1940-49 DÖNEMİ	173
1950 ÖNCESİ	338
1950-59 DÖNEMİ	629
1960-63 DÖNEMİ	265

1963 SONU TOPLAMI	1 293
-------------------	-------

GIDA	276
İÇKİ	12-8
DOKUMA	245 - 31
ORMAN ÜRÜNLERİ	28
MOBİLYA	20

MATBAA	61
LASTİK	
KİMYA	110
ÇİMENTO	
TOPRAK	
KİREÇ- ALÇI	
METAL	19
MAKİNE	37
ELEKTRİK MAKİNELERİ	43
DİĞER 53-52-1-37	148- 23-66

İstanbul Sanayi Odası – Kuruluşu 30 Mayıs 1952

İlk üyeler:

Kelebek Mobilya ve Kontraplak San A.Ş.
 Ender Çikolata Şekerleme Gıda San Tic A.Ş.
 General Elektrik T.A.Ş.
 Güven Boya Apre San A.Ş.
 Türkiye şişe Cam Fabrikaları A.Ş.
 Santa Farma İlaç San A.Ş.
 Aslan Çimento A.Ş.
 Sümerbank A.Ş. Bakırköy Bez Fabrikası
 Ülker Gıda San ve Tic A.Ş.
 Unilever-İş A.Ş.

Bu kuruluşların oda kayıt tarihi 30 mayıs 1952'dir.

1952-1960 arasında İSO'ya toplam 67 şirket kayıt yaptırmıştır. Bunlardan bugün faaliyetini devam ettiren büyük kuruluşlar şunlardır:

Aksu İplik Dokuma ve Boya Apre Fabrikaları T.A.Ş. – 1952
 Altınyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fabrikaları A.Ş. – 1953
 Dinarsu İmalat ve Tic A.Ş. – 1953
 Gübre Fabrikaları T.A.Ş. – 1953
 Derby Lastik Fabrikası A.Ş. – 1954
 Profilo San ve Tic A.Ş. – 1954
 Uzel Makine San A.Ş. – 1954
 Bozkurt Tarım Gıda San ve Tic A.Ş. – 1954
 Türk Demir Döküm Fabrikaları A.Ş. – 1954
 Akfil Tekstil Tur İnş San ve Tic A.Ş. – 1955
 Arçelik A.Ş. – 1955
 Banat Fırça ve Plastik San A.Ş. – 1956

İzsal Döküm San A.Ş. – 1957
 Oerlikon Kaynak Elektrotları ve San A.Ş. – 1957
 Auer İmalat A.Ş. – 1958
 Mutlu Akü ve Malzemeleri San A.Ş. – 1958
 Kaleseramik San A.Ş. – 1958
 Makine Takım Endüstrisi A.Ş. – 1958
 Borusan Birleşik Boru Fabrikaları A.Ş. – 1958
 Sinmak Dikiş Makinaları San A.Ş. – 1959
 Ford Otomotiv San A.Ş. – 1959
 Siemens San ve Tic A.Ş. – 1959
 Jumbo Madeni Eşya San ve Tic A.Ş. – 1959
 PDK Pres Döküm Kromaj San A.Ş. – 1960
 Türk Pirelli Lastikleri A.Ş. – 1960
 Vakko Tekstil ve Hazır Giyim San İşletmeleri A.Ş. – 1960

27 Mayıs sonrası 1965'e kadar İSO'ya 112 sanayici kuruluş kayıt yaptırmıştır. Bunların sınıflandırılmış özeti aşağıda verilmiştir:

Gıda 6
 Tekstil-Konfeksiyon 11
 Metal Makine Ev Aletleri 32
 Otomotiv 7
 Kimya 14 + İlaç 7
 Lastik-Plastik 17
 Orman Ürünleri – Kağıt Matbaacılık 5
 Madencilik – Mermer 4
 Cam 1
 Kablo – Elektrik Malzemeleri 4
 Diğer 4
 Bu 112 kuruluştan en önemlileri:
 Aygaz A.Ş.
 Goodyear Lastikleri A.Ş.
 Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar A.Ş.
 Surtel Kablo San A.Ş.
 Türk Kablo A.O.
 Alarko San ve Tic A.Ş.
 Türk Ytong A.Ş.
 PİMAŞ A.Ş.
 TAMEK Meyve Suları
 Coca Cola
 Pepsi Cola
 Masis Çelik Eşya A.Ş.
 Ekmekçioğlu Tuğla-Kiremit

İzocam

Pancar Motor San ve Tic A.Ş.

Boya Fabrikaları: ÇBS – İshakoğlu – Merbolin – Marshall

1950 – 1965 arasında kurulan ilaç sanayii şirketleri

Eczacıbaşı 1952

Santa Farma 1952

Squibb & Son 1952

İ. Etem Ulagay 1955

Mustafa Nevzat 1957

Gripin Necip Akar 1957

Deva 1958

Roche 1958

Tek İlaç San Ltd 1959

Pfizer 1959

Sandoz 1959 Birleşik Alman 1959

Glaxosmithkline 1959

Fako 1960

Carlo Erba 1961

Berk 1963

İlsan A.Ş. 1964

Farmitalia

Hektaş

Bayer Tarım

Abott

Türk Hoechst

Wyeth

Atabay

Wander-Ciba

Etem Pertev

Agro-Merch

Koruma Tarım

